

A nyíregyházi
Izraelita Hitközség
lapja

שפר

Sófár

5761. Niszán IV. évf. 2. sz.

תשס"א חודש ניסן

Hitélet és Információ

Antiszemizmus a nagyvilágból

Antiszemita jelenségek Izrael egyiptomi fogsága óta vannak. Néha intenzívebbek, néha enyhébbek. Az alábbi írás szemezgél belőlük a múltból és a jelenből, illetve különféle országokból.

Az Egyesült Államokban az antiszemizmus eddig intézményes formában, vagy politikai szinten nem jelent meg. Ellenkezőleg. Az USA eddig kiállt az emberi jogok mellett, amire alkotmánya is kötelezi. Az amerikaiak Izrael-barát külpolitikája pedig sok országnak szemet szúr. Antiszemizmus azonban Amerikában is akad. Ez nem meglepő, hiszen a feketék történelmi diszkriminációja délen nem áll messze az európai zsidógyűlölettől. A történetek nem direkt antiszemizmusról szólnak, azonban azt mutatják, hogy néha bizony egyes amerikaiak egyszerűen szólva Hitlerben nem találtak semmi kivetnivalót.

Az első történet az 1936-os berlini olimpiára nyúlik vissza. (HVG 2001. évi 7. száma, 84. oldal) Martin Irving Glickman és Sam Stoller kitűnő amerikai zsidó sportolók voltak, és teljes gőzzel készültek két másik társukkal a 4 x 100 méteres olimpiai váltófutásra. Négyüket a leggyorsabb fekete atlétacsoda, Jesse Owens nélkül is a legesélyesebbeknek tartották a számban.

A csapat együtt edzett a számban, mert az amerikai szabályok szerint a válogatóversenyek 4., 5., 6. és 7. helyezettje

indulhatott az olimpián a váltószámban. A verseny reggelén azonban váratlanul közölték Glickmannel és Stollerrel, hogy helyettük - a fenti szabályokat megszegve - Owens és Ralph Metcalfe fog futni.

Marty Glickman

Glickman visszaemlékezése szerint Owens akkor ezt mondta a másodedzőnek:

- Mester, én már megnyertem a magam három számát. Fáradt vagyok, és ők is megérdemlik, hogy versenyezzenek!

- Márpedig azt csinálod, amit mondanak neked! - hangzott a válasz.

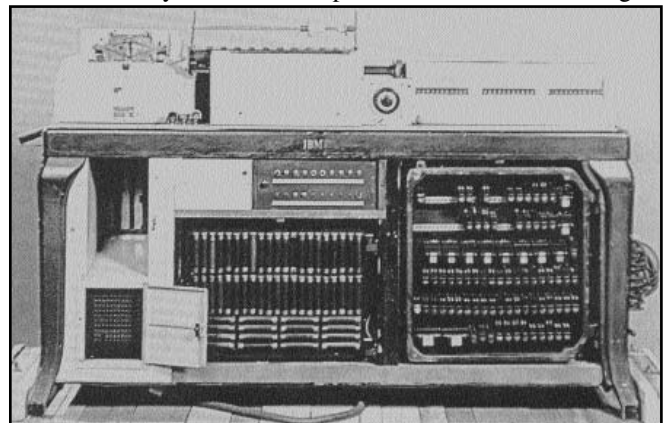
A hivatalos magyarázat úgy szólt, hogy a németek erre a jelentős olimpiai zárószámra tartogatták a legjobb sprintereiket, így az amerikaiknak sem lehetett kockázatniuk. Glickman azonban ezt a magyarázatot sohasem fogadta el. Szerinte az amerikai sportvezetés csupán Hitler érzékenységre volt tekintettel, hiszen a Führer még csak-csak lenyelte a fekete Owens aranyérmét, de azt már nem tudta volna elviselni, hogy a nagy presztízsű zárószám győztesei között Glickman és Stoller nevű atléták legyenek.

Glickmanból később sztársportriporter lett, és 1998-ban magas

sportkitüntetésben részesítették egyesek szerint kárpótlásul az 1938-as csúfos kihagyásáért.

A másik sztori az IBM-mel kapcsolatos. Edwin Black washingtoni újságíró-történész egy most megjelent könyvében leírja, hogy 1937-ben Adolf Hitler a birodalmi sasos érdemkereszt első fokozatú kitüntetésében részesítette az IBM akkori elnökét, Thomas Watsont a cégnek a birodalom javára tett szolgálataiért. (HVG 2001. évi 8. száma, 37. oldal) Ezek a szolgáltatások abból álltak, hogy az IBM cég gépeket, technikai segítséget és üzemeltetőket adott a birodalomnak az 1933-as népszámláláshoz. Ez a népszámlálás azonban nem különített el szenzitív adatokat, mint a mai magyar, és pontosan feltérképezte a 600 ezer német zsidót, még azokat is, akik asszimilálódtak, nem voltak vallásosak, vagy egyenesen kikeresztelkedtek.

Ezt a népszámlálást 1939-ben megis-

AZ IBM gépe, amit felhasználtak a náciak a népszámláláshoz

mételték, mely során a náci pontos képet kaptak arról, hogy hol, mennyi zsidó él, így lehetővé téve az alacsonyabb rendű állampolgárok hatékony deportálását. A zsidóság összegyűjtése azért ment ilyen könnyen, mert az IBM-masínakkal elvégzett népszámlálás pontos adatokat adott arról, hogy hol, mennyi emberrel kell számolni, így mekkora őrző- és szállítókapacitás szükséges a feladat hatékony és precíz végrehajtásához.

Az IBM internetes honlapján a cég

Horst Mahler régen,...

történelmének leírásában azonban már egy szót sem találni a hitleri Németországgal fenntartott kapcsolatokról.

Németországban az alkotmánybíróság még az idén megkezdte a szélsőjobbos Német Nemzetidemokrata Párt (NPD) betiltására vonatkozó indítvány tárgyalását. (HVG 2001. évi 8.

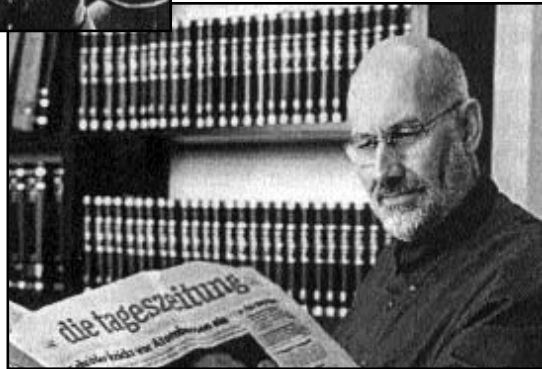
száma, 41. oldal) A párt jogi képviseletét az eljárásban Horst Mahler látja el, akinek életútja politikai értelemben hatalmas ívet járt be.

Mahler a hetvenes években a szélsőbalos Baader-Meinhof terrorszervezethez tartozott, majd a kapitalizmus megdöntése érdekében kifejtett erőszakos tevékenységéért 14 év börtönre ítélték, amiből 10 évet töltött ki. 1972-ben Mahler védője az az Otto Schily volt, aki ma az NSZK belügyminisztere, és aki benyújtotta az alkotmánybírósághoz az NPD betiltását kérő indítványt. Az ügy további pikantériája, hogy Mahler második ügyvédje, aki elérte, hogy ne kelljen leülnie a 14 évet, és aki azt is elérte, hogy Mahler ügyvédi bejegyzését visszaszerezze, nem más, mint maga Gerhard Schröder, Németország szövetségi kancellárja.

Mahler tavaly maga is belépett a szélsőjobboldali NPD-be. Amikor megkérdezték tőle, hogy nem furesa-e az, hogy szélsőbalos múlttal most egy szélsőjob-

boldali párt tagja lett, ő azt felelte, hogy régen az amerikai imperializmus ellen küzdött, és ez most sincs másként. A különbség csupán annyi, hogy most hozzászól: a zsidók által irányított amerikai imperializmus ellen.

Dél-Tirol Olaszország legészakibb és leggazdagabb tartománya. (Népszabadság 2001. március 14.) Eredetileg német terület volt, az olaszok „csak” bevándorlóknak számítanak itt. A két nép a mai napig is élesen elkülönül egymástól, és ez a szegregáció már az óvodában kezdődik és az iskolában is folytatódik. Hogy mégis Dél-Tirol miért nem lett egy olasz Belfast? Ezt a különleges autonóm törvényeknek köszönhetik a helyi lakosok - vallják egyesek. Látványos fajgyűlölet nincs, de valahol a fajgyűlölet,

...és ma.

konkrétan az antiszemitizmus mégis leplezetlenül előbukkan.

Nemrég tucatnyi német fiatalot tartóztattak le a helyi rendőrség. Az egyébként rendezett családi, anyagi körülmények között élő fiatalok uszító dalokat énekeltek, fajgyűlölő jelszavakat ordibáltak. A vezetőjük egy péksegéd, aki oszlopos tagja a Südfrent nevű újfasiszta csoportnak, amely híveinek különleges „tagsági igazolványt” ad. A tagok nyakukra tetoválnak négy betűt: AHMF, azaz Adolf Hitler Mein Führer.

A péksegéd nem értette miért tartóztatták le őket. A kihallgatás során szóba került, hogy mit fog csinálni húsvétkor. Ő azt válaszolta, hogy egyedül lesz, de nem fog ünnepelni. Ő nem ünnepli egy zsidó halálát. A fiatalember szobájának falán Hitler és Rommel képe lóg. Kedvenc zenéje a „fehér hatalom” felsőbbrendűségét hirdeti. Szerinte ez mind nem nagy ügy. Lehet, hogy van egy kis túlzás benne, de csak a művészet jogán.

Tóth Péter

Széder este

*Idén április 8-án,
18:00-tól lesz széder
este a Hitközségben.
Azok, akik még nem
jelentkeztek, április 4-
éig ezt megtehetik!*

Peszáchi áruk

**átvétele:
április 2-4.,
9:00-13:00**

**Pénteki ima a
nyári óraátállítás
után: 17:30**

Számítógépes hitközségi tag- nyilvántartás

Hitközségünk tagnyilvántartása hiányos. Folyamatban van azonban egy olyan szoftver kidolgozása, ami pontos nyilvántartás vezetését teszi lehetővé. A nyilvántartás a következő adatokat tartalmazza: név, zsidó név, születés (és elhalálozás) időpontja, lakcím, telefonszám, és vallás (izraelita, vagy egyéb [vegyes házasságoknál]). A Hitközséggel szorosabb kapcsolatot tartó hittestvérek adatait általában ismerjük, de **kérünk mindenkit, hogy ellenőrizték a Hitközségben azt, hogy az adatok helyesek-e, hiánytalanok-e!**

Bécsi élmények 2001. márciusában

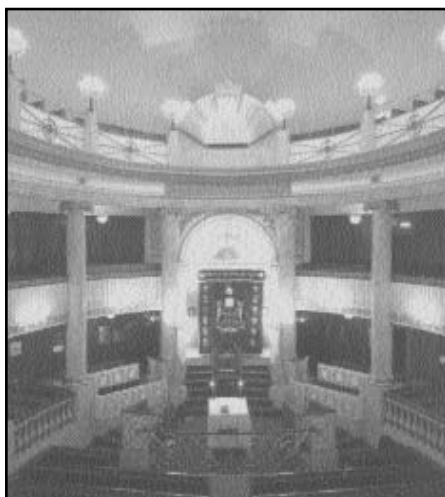
Lechájim jidn!

Ha a zsidó ember külföldre megy, az első dolga az, hogy kapcsolatban lép a helyi zsidó hitközséggel, és legalább sábeszkor elmegy a zsinagógába dávenolni.

Én sem tettem másképpen, amikor a március 15-e körüli „hosszú” hétvégét Bécsben tölthettem. A bécsi zsidó közösség épülete a belvárosban, a Dunához közel, a Seitenstetengasse 4. szám alatt található. Ez egy rövid, erősen emelkedő utca, amit sábeszkor lezárnak az autóforgalom elől és az utca két végén fegyveres katona vigyázza a biztonságot. Itt van a zsinagóga épülete is. Kívülről nem tűnik fel, mert egy épülettömböt képez a szomszédos házakkal. A portán izraeli biztonsági őr fogadott.

- Zsidó? Melyik Hitközség tagja? Ott ki a rabbi? Melyik volt a legutolsó zsidó ünnep? Hát a következő? - tetszel a fiatalember héberül. Miután átmentem a vizsgán, elmondta, hogy 18:00 órától van minjen, és hogy hol kell a zsinagógába bemenni.

Bécs egyébként forr attól a hangulattól, amit a hírek sejtetnek. Március 25-én helyi önkormányzati választások lesznek és így teljes gőzzel folyik a választási kampány, amiből az ausländer-kérdés sem marad ki. Michael Häupl, jelenlegi bécsi polgármester egyik választási plakátjára a belvárosban mugen-duvidod festettek. Máskor egy turbános muzulmán férfit láttam, amint az idegenek jogaikért kiálló újságokat tartalmazó

A bécsi zsinagóga belseje

nájljon-zsákot erősített a sarki KRESZ-táblára. (Egyébként Bécsben tényleg rengeteg muzulmán van, ami jellemző az összes nyugat-európai nagyvárosra.) Ezt a hangulatot csak fokozza az osztrákok általános rideg, udvariatlan viselkedése.

Péntek este többen állnak a zsinagóga épülete előtt, hogy szintén átessenek a biztonsági őrök vizsgáztatásán. Maga a zsinagóga a hatalmas épület-komplexum része. A bejáratot elhagyva ovális alakú terembe léptem be, melynek két szintes karzata van körbe-körbe. Természetesen itt imádkoznak a hölgyek. A zsinagóga legalább - ha nem tévedek - 600 férőhelyes, és igen gazdagon díszített terem. Amikor helyet keresek a padok között, a sámesz rögtön odajön hozzám és elkéri a táleszomat, hogy eltegye, mondván, így senki sem fogja elvenni.

A sámesz munkájáról egyébként itt kaptam teljes képet. Rendkívüli figyelmet és állóképességet igényel, hiszen a sámesz gyakorlatilag „mindenki szolgája”. Sziderlit és táleszt ad a hittestvéreknek, gondoskodik a kidus borról, a hávdálá gyertyáról és fűszerről, és tudatja a cházánnal a Tórához felhívandó személyek nevét, de ő szolgál fel a sölösideszeken is.

Az előimádkozó hangja könnyedén szárnyalva töltötte be a hatalmas helyiséget: Ásréj jsovév... A dallamok hasonlóak ahhoz, amit Nyíregyházán megszoktunk. Könnyen be tudtam kapcsolódni a dávenolásba. Borchu előtt a rabbi rövid drosit tartott a tóra-szekrény előtti szószékről. Az ima végén természetesen a hívek résztvettek az első sábeszi közösségi étkezésen.

Bécs szíve a Stefansplatz. Amikor feljövünk a metróállomás lépcsőjén hirtelen egy hatalmas épület mellbevágó látványa tárul elénk: a Stefansdom. Ez egy hatalmas templom, sokkal nagyobb, mint a budapesti Mátyás-templom, és van egy igen magas tornya, illetve három kisebb. A templom előtti tér és az abból nyíló sétáló utcák olyanok, mint a budapesti Váci utca. Mindenféle látványosság van itt. Híres zenészerzőket utánpótlóknak pózolnak mozdulatlanul a turistáknak talpig ezüst és arany színbe

A bécsiek tüntetnek az antiszemitizmus ellen

öltözve. Profi és amatőr zenészek villantják meg tudásukat énekkel, gitárral, fuvalával, hárfával a sétáló közönségnek. Break táncosoknak tapsolja az ütemet a közönséggyűrű, egy fiatalember pedig kandi-kamerás jelentekkel szórakoztatja az egyik étterem szabadtéri részén ülő vendégeket. A Stefansplatz ellenben politikai gyűléseknek is helyet ad.

Zsinagógába menet vettem észre, hogy fiatal politikai aktivisták transzparenszeket vettek elő. „Itt valami készülődik estére” - gondoltam. A táblákon a következő szöveget véltem felfedezni: Wieder mit dem FPÖ, azaz újra az FPÖ-vel. (Az FPÖ Jörg Haider pártja.) A zsinagógában el is felejtkeztem a mozgolódásról, így igen meglepődtem, amikor hazafelé menet hatalmas, tízezres tömeget találtam a téren. Egy nagy színpadról szónokok tartottak tüzes beszédeket. Még abban a hiszemben, hogy ez egy FPÖ párti gyűlés, megpróbáltam gyorsan tovább állni, de hamarosan olyan sűrű tömeg vett körül, hogy inkább visszafordultam és kerülő utat kerestem egy mellékutcán.

Németül igen keveset értek, de a

következő szavakat igen: rasszizmus, antiszemitizmus, és Jüddische Gemeinde. Amikor a szónok mondatában szerepelt az antiszemitizmus, vagy rasszizmus szó, a tízezres tömeg mellett rengető füttyszóba, kiáltásba és fújolásba tört ki. Ekkor jobban megnéztem a transzparenszeket és kiderült, hogy rosszul olvastam el a szöveget először. Nem Wieder mit dem FPÖ, hanem Nieder mit dem FPÖ. Az egy betű különbség igen nagy jelentésbeli eltérést ad: le az FPÖ-vel!

Pár nappal később, amikor utaztam haza Budapestről Nyíregyházára, vettem egy Magyar Hírlapot és megdöbbenve olvastam az egyik hír címét: Bécs kiáll a fajüldözés ellen. A cikkből kiderült, hogy Jörg Haider legfrissebb antiszemita kijelentése ellen tüntettek sok ezren Bécs nevezetes terén. Haider a zsidó hitközségek elnökét, Ariel Muzicant gúnyolta azzal, hogy ő nem érti, hogy lehet ilyen koszos a keze annak, akit Arielnek hívnak. (Ariel nemcsak egy zsidó név, hanem egy márkás mosópór neve is.) Először Haider csak egyszerű farsangi tréfának nevezte a dolgot, majd megrágalmazta a hitközségi elnököt azzal, hogy ingatlanügynökként gyanúsán jó üzleteket kötött városházi kapcsolata révén, illetve bírálta a hitközséget is mondván, hogy az hatalmas adóságokat halmazott fel. A méltatlankodó reakciók hallatán pedig kijelentette: „nem hagyom magamnak megtiltani, hogy bíráljam egy vallási közösség képviselőjét, aki hadat üzent a demokratikusan választott kormányoknak.”

Következő reggel a sámesz megkérdezte, hogy nem vagyok-e véletlenül kajhen vagy lévi, mert egy lévit keres. Végül talált.

Pontosan a meghirdetett 9:00 órakor kezdődött a dávenolás, mégha csak kevesen voltak is. (A minjen természetesen megvolt.) A férfiakon végig nézve igen színes képet kaptam. Szemlátomást nemcsak törzsgyökeres osztrák zsidók voltak jelen, hanem más égtájról is jöttek Bécsbe zsidók, mint például (talán) Jemen. A lassan egyre bővülő kileáskénáz nuszáchban imádkozott és ez nem okozott semmilyen meglepetést nekem. Az első meglepő fordulat akkor következett be, amikor a sömen eszré megisméllése után hat fekete köntösbe

öltözött zsidó férfi állt meg a tóra-olvasó körül. Kíváncsian vártam, hogy ebből mi lesz, majd megdöbbenve észleltem, hogy a hat férfi tulajdonképpen egy kórust alkotott és a Vájehi binszóát több szólamban feldolgozva adták elő. Egészen szépen szólt. Az istentiszteletet a későbbiekben az ő közreműködésük övezte egészen az Éjn keElohéjnuig. A lájnlolás igen magas szinten történt. Minden szó pontosan kiejtve, keleties intonálással. Minden bizonnyal Erecben tanult a lájnló. Felüdülés volt hallgatni.

A következő meglepetés akkor ért, amikor a sámesz újra megállt előttem, és

Holokauszt emlékmű a bécsi Judenplatzon

megkérdezte héberül:

- Ma hasém sélchá? (Mi a neved?)

A szívem nagyot dobbant. Csak nem fel akarnak hívni a Tórához 200-300 ember előtt?! De nem volt mit tenni. Hamarosan a cházán felém fordult a pulpitusról és hangosan mondta:

- Jáámojd Efrájim ben Ávruhom, rövií!

Felfelé menet, míg a slisí miseberáchját mondták, megálltam a rabbi széke mellett.

- Honnan jött? - kérdezte a rabbi németül, vagy héberül.

- Ech bin von Ungarn. - válaszoltam.

- Áh, akkor ön egy magyar ember! - folytatta a rabbi immár magyarul. Majd kiderült, hogy neki volt egy Eisenberg nevű mispochéja Nyíregyházán!

Az Áléjnu lesábéách után még mondtak Sír hákávodot. Itt az előimádkozó szerepét két - még nem bár-micvó korú - zsidó kisfiú látta el, akik közül az egyik a rabbi fia volt. A srácok az egész kilét megszegyenítő bátorsággal és hangerővel mondták a szakaszokat.

Az istentisztelet után az egész közösség átvonult egy szomszédos terembe, ahol bőven megterített asztal fogadta a hittestvéreket. A rabbi itt is drosit tartott. Amennyire ki tudtam venni arról beszélt,

hogy a sábeszel kapcsoltban két fő kötelezettségünk van: meg kell őrizni, és meg kell emlékezni róla. Közben a körülöttem ülő idős zsidó bácsik megkérdezték honnan jöttem, majd miután kiderült, hogy magyar vagyok egyikük elmondta, hogy neki mi a véleménye a magyar zsidókról:

- A magyar zsidók két félek. Ha hisznek I-tenben akkor nagyon vallásosak, de ha nem, akkor totál ateisták.

A tisztelet miatt nem akartam szembe szállni vele, de szerintem ez így nem igaz. A másikuk hallva ezt, oda súgta nekem:

- Élt volna csak ő negyven évig a kommunizmus alatt! Nem így beszélne!

Délután a mincha után következett a harmadik étkezés, amin már csak igen kevesen vettek részt, majd mááriv és hávdoló. A sámesznek megköszöntem a segítségét, és elköszöntem: a gitte Woch!

Másnap, vasárnap a Judenplatzra mentem el, ahol két nevezetesség is van zsidó szemszögből. Az egyik egy a

holokauszt osztrák áldozatai emlékére épült emlékmű, a másik pedig a Museum Judenplatz. A két intézmény szorosan összefügg, a történetük összefonódik.

1987-ben vetődött fel először, hogy Bécsben holokauszt-emlékművet állítsanak, amikor Franz Vrantzky akkori osztrák kormányfő Izraelben járt. (HVG 2000. 44. szám, 47. oldal) Később létre is jött egy alkotás, azonban az senki számára nem volt kielégítő. 1994-ben került ismét napirendre a memorandum Simon Wiesenthal szorgalmazására és az akkori városvezetés ennek finanszírozására ígéretet is tett. Mindenki számára világos volt, hogy az emlékmű az ősi zsidó negyedben, a Judenplatzon legyen. A tervek megszületése után az avatás első időpontját 1996. novemberére tűzték ki. A kivitelezést azonban több tényező késleltette. Először is az FPÖ drágállotta a terv költségvetését. (Körülbelül 22 millió schilling.) Másodsor, a tér renoválása során az archeológusok egy ősi, a 13. században épült zsinagóga romjaira bukkantak és a zsidó körök tiltakoztak az ellen, hogy az emlékmű pontosan a zsinagóga romjai felé épüljön. Probléma volt az is, hogy a téren és közelében néhány teraszos

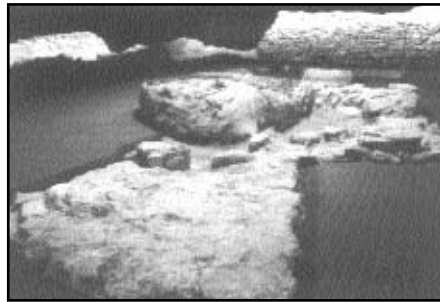
vendéglő volt, amiket mind be kellett zárítani, hogy ne zavarják a hely szellemiségét. Kompromisszumos megoldás született. A térer álló Mizráchi ház alakorában és pincészetjén egy, a középkori bécsi zsidóság életét, és a szoban forgó zsinagóga romjait bemutató múzeum létesült, (ez a Museum Judenplatz) míg a memorandumot a tér közepéről egy kissé szélre helyezték, hogy ne legyen pontosan az ősi zsinagóga bímája felett. A megnyitásra 2000-ben került sor, ahol a kormánypártok természetesen nem képviseltették magukat.

Az emlékmű maga sem aratott osztatlan lelkesedést. A brit szobrász, Rachel Whiteread műve tulajdonképpen egy 10-szer 7 méteres alapterületű és 3,8 méter magas beton téglatest. Az emlékmű tulajdonképpen egy kifordított ház, melynek egyik oldalán kinyithatatlan ajtók vannak, azt jelképezve, hogy a bent lakók örökre „eltűntek”. A falak könyvespolcok, amiken könyvek sorakoznak, hiszen a zsidóságnak a holokausztban elpusztult része már csak a könyvekben él tovább.

A Museum Judenplatz azon a szálon is kapcsolódik a holokauszt-emlékműhöz, hogy a tárgyát képező középkori zsinagóga az első bécsi pogrom áldozata lett. A helyi lakosok felgyűjtötták, lerombolták, a helyi zsidó közösség pedig a tűzben lelte halálát.

A múzeumnak nem sok helyisége van, de a látnivaló lélegzetelállító. Az egyik kisebb helyiségben egy vászonra két filmet vetítenek folyamatosan. Az egyik a 15. századi zsidóság életét mutatja be, a másik magát a zsinagógát. A film számítógépes animáció. Minden olyan benne, mintha a helyszínen készült volna.

A korabeli zsidó negyedet egy fal választotta el a város többi negyedétől, hogy egyrészt a bentlakókat védelmezze, másrészt megőrizze a sábesz szentségét. A házakon kis ablakok voltak, hogy a meleget jobban tartsák a falak. A negyed legnagyobb ellensége a tűz volt, ami pillanatok alatt tovaterjedt, és akár egy szikra is okozhatta. A helyi zsidóság többek között borkereskedelemmel foglalkozott. A hétköznapi bort a

Az ősi bécsi zsinagóga romjai a Museum Judenplatzban

keresztényeknek a kósert pedig a zsidóságnak hozták fa szekereken, amik néha el-elakadtak a kövezetlen, sáros utcákon. A gazdagabb zsidók kölcsönt adtak akár az osztrák nemeseknek, papoknak is. Gazdagon díszített szobában várták a kuncsaftokat, külön könyvbe vezették a kölcsönöket, abakusszal számoltak, és a pénz összegét a súlya alapján állapították meg, nem pedig az érmék megszámlálásával. A zsinagóga a 13. század közepén épült először román stílusban. A zsidó közösség büszkesége volt ez a kő épület a sok faház között. Később gótikus stílusban átépítették, és megnagyobbították. A nagyobbik terem használt a férfiaknak imádkozásul és tanuló helyül, míg a két szélső folyósón a nők kaphattak

helyet, akik vékony réseken figyelhették az istentiszteletet. A zsinagóga padlózata egy középkori zsidó szokás szerint ötven centiméterrel a földszint alá került, hogy az imádkozó zsidók így tegyenek eleget a zsoltáros szavainak: „A mélységből kiáltok hozzád Ő-ökkévaló!” Az 1420-1421-es pogrom vetett véget ennek a zsidó közösségnek és Bécs legöregebb zsinagógájának.

Ez után a film után megrázó volt belépni abba a föld alatti terembe, ahol ennek a közel 800 éves zsinagógának a feltárt romjai voltak. Önkéntelenül tör fel ilyenkor az ember szívéből: Má tovu oháléchá Jáákov! Háborzongató volt érezni, hogy itt több száz éve zsidók imádkoztak.

A múzeum többi részében egyéb érdekes információt lehet nyerni multimédiás eszközökkel a zsidó történelem ezen korszakáról, a rabbik döntéseiről (pl. arról, hogy egy zsidónak lehet-e köszöntenie egy olyan keresztényt, akinek feszület lóg a nyakában), zsidó szokásokról, ünnepekről.

Eseménydús hétvégét tölthettem Bécsben 2001. márciusában, és jó volt közelebről megismerni a bécsi zsidóság életét. Coresz volt, van és valószínű, hogy a Messiás eljöveteleig lesz is. Hogy addig is mit csináljunk? Itt adok egy példát.

Mikor a rabbi sábeszkor befejezte a drosiját, a körülöttem ülő három zsidó bácsi töltött a poharába. Az egyikük vezényelt:

- Eins, zwei, drei...

Majd mindhárman kiáltották egyszerre:

- Lechájim jidn!

Tóth Péter

A David Klezmer Quintet koncertet ad a Művészeti Szakközépiskola koncerttermében (Nyíregyháza Búza u. 1.)

2001. április 22-én, 18:00-tól.

Jegyár: 400 Ft.

(J e g y e k a h e l y s z í n e n v á l t h a t ó k .)

Szervezők: Eötvös Károly Magyar-Izraeli Baráti Kör, Izraelita Hitközség

Saul, az ellentmondásos király II.

Saul király megerősítette uralmát Izraelben és időközben az Ö-ökkévaló megemlékezett arról, hogy amikor Izrael kivonult Egyiptomból az amálekíták, hogyan támadtak rájuk a pusztai vándorlás során, és hogy ezért I-ten elhatározta; az amálekítákat el kell törölni a földről. Elküldte ezért I-ten Smuél prófétát Saul királyhoz, hogy emlékeztesse erre, és meghagyta nekik, hogy támadja meg az amálekítákat, öljön meg minden férfit, nőt, gyermeket, csecsemőt, de ne hagyja életben még a házi állataikat sem.

Izrael I-tene megsegítette a héber sereget újból és nagy győzelmet arattak az amálekíták felett. Ágagot, az amálekíták királyát és a házi állatokat azonban megkímélték. Aminek értéke volt meghagyták, csak azt semmisítették meg, ami értéktelen volt. I-ten ezért megbánta, hogy Saul királlyá tette, mert nem engedelmkedett az ő parancsának.

A következő nap Smuél próféta felháborodottan vont felelősségre Saul királyt tettéért. Saul a népre hivatkozott, és azt mondta, hogy azért hagyták meg a juhokat, hogy áldozatul mutassák be azt az Ö-ökkévalónak. Smuél erre szólt híres mondását: „Az Ö-ökkévaló inkább

áldozatokat kíván, mint azt hogy hallgassunk az Ö-ökkévaló szavára? Íme az engedelmisség jobb az áldozatnál, és jobb ha hallgatunk rá, mintha kosok kövérjét vinnénk neki.” Smuél azt is elmondta Saulnak, hogy mivel megvetette I-ten szavát, I-ten is elveti őt, mint királyt, és mást királyt keres helyette; jobbat mint őt.

Idő multával Saulnak komoly szellemi, pszichikai problémái lehettek, mert a Szentírás azt írja, hogy egy Istentől küldött gonosz szellem kezdte gyötörni őt. A szolgálói azt tanácsolták Saulnak, hogy keressen egy hárfa művészt, hogy a zene enyhítsen rosszullétein. Így került Saul udvarából Dávid ben Jisáj. Saul és Dávid kapcsolata igen ellentmondásosan alakult a későbbiek folyamán. Ez a viszony Saul egyre inkább skizofrénné tette. Egyszer szeretetét fejezte ki Dávid felé, másszor pedig meg akarta ölni. Dávid egyre népszerűbb lett a nép szeme előtt, amit csak fokozott Góliát legyőzése. Saul viselkedése egyre kiszámíthatatlanabb lett, ami odáig fokozódott, hogy Dávidnak el kellett menekülnie a királyi udvarból, bár már Saul egyik lányát is elvette.

Saul nem tudott szabadulni attól a gondolattól, hogy Dávid az a bizonyos jobb személy, aki a prófécia szerint az ő helyébe fog lépni, és el kezdte üldözni őt. A kettőjük harca során Dávid többször is bebizonyítja, hogy ő nem tör Saul életére. Ellenkezőleg. Bár az éj sötétjének leple alatt Saul táborába lopózva Dávid megölte volna az őt üldöző, örületbe hajló, alvó királyt, de csak dárdájának ellopásával beérve bebizonyította, hogy ő nem tette ilyet.

Saul depressziójától gyötörődve az időközben meghalt Smuél próféta szellemét egy jósnő által megidézett tanácsot akart nyerni. A túlvilágból feljövő szellem azonban Saul király közeli halálának hírt hozta.

Amikor Saul király újra összecsapott a filiszteusokkal a hadi szerencse és Izrael Istenének segítségével is elmaradt mellőle. A filiszteus katonák körbevették az őt védő testőrséget. Amikor Saul látta, hogy a harc kilátástalan, felszólította a fegyverhordozóját, hogy ölje meg őt. A fegyverhordozónak azonban nem volt erre bátorsága. Ekkor Saul király öngyilkos lett.

Halála után Dávid lett Izrael királya. Saul ellentmondásos személyiség volt, akinek kisiklott az élete. Már királlyá választása is bizonytalan, hiszen sem I-ten, sem Smuél próféta nem ért egyet a királyság intézményének akkori bevezetésével. (A Tóra egyébként már előre szabályozta a királyság bizonyos aspektusait.) Az hogy Saul a királlyá kiáltásakor - talán a feladat súlyától megijedve - elbújik, is jelzi, hogy nem tudott megbirkózni azzal a feladattal, hogy egy nemzetté, állammá formálódó nép élére álljon. Mindezek ellenére elmondhatjuk, hogy ő az az első személy, aki Izrael tizenkét törzsét összefogta és Izrael államának csírát elvetve megteremtette a központosított állami alapjait.

Tóth Péter

Peszáchi imarend

április 6-a, péntek: 17:30

április 7-e, szombat: 8:30 (sábát hágádol), 17:30

április 8-a, vasárnap: 8:30 (Peszách I.), 17:30

április 9-e, hétfő: 8:30 (Peszách II.)

április 10-13-a: peszách chol hámoed

április 13-a, péntek: 17:30

április 14-e, szombat: 8:30 (Peszách VII.), 17:30

április 15-e, vasárnap: 8:30 (Ácháron sel Peszách)

Mázkír: április 15-e, vasárnap, 9:00